

Utbildningsinspektion i gymnasieskolan Polhemsskolan

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Polhemsskolan

Skolverket sände den 23 november 2005 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Polhemsskolan har bestått av undervisningsråden Malin Winbladh och Monica Norberg. Besök i Polhemsskolan genomfördes den 5-8 april.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Polhemsskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Polhemsskolan genomfördes formella intervjuer med elever, lärare, rektor, biträdande rektorer, elevvårdsteam, Studie- och yrkesvägledare, föräldrar samt elevråd. Lektioner på samtliga program besöktes. Vidare gjorde inspektörerna ett besök i skolans bibliotek och intervjuade bibliotekarien. Under besöket i skolan fördes också samtal med vaktmästare och övrig personal.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Polhemsskolan	Antal studerande
Gymnasieskola	1 578
Gymnasiesärskola	84

Utbildningen vid skolan omfattar nio nationella program och sex specialutformade program inom ramen för gymnasiesärskolan. Dessutom finns introduktionsklasser för invandrare (IVIK) och ett lokalt program teknik, produktion och service (TPS). De 9 nationella programmen är barn- och fritidsprogrammet (BF), byggprogrammet (BP), elprogrammet (EC), energiprogrammet (EN), hantverksprogrammet (HV), livsmedelsprogrammet (LP), omvårdnadsprogrammet (OP), teknikprogrammet (TE), individuella programmet (IV) (även programinriktat individuellt program, PRIV). På gymnasiesärskolan erbjuder man följande sex specialutformningar: fordon, hälsa och omsorg, hantverk, livsmedel, industri, naturbruk. På skolan finns även en undervisningsgrupp anpassad för elever med Aspbergerdiagnos. Eleverna är knutna till denna grupp men integreras i möjligaste mån i de nationella programmen.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i programlag med programledare. Skolan är indelad i fyra sektorer med ett eller flera program i varje sektor,

varje sektor leds av en biträdande rektor. Sektor 1 består av TE, sektor 2 av BF, HV, OP, LP, sektor 3 av BP, TPS, EP, EN och sektor 4 av IV, PRIV, IVIK och gymnasiesärskolan samt IV-F.

Skolans huvudbyggnad är från 1950-talet. Verksamheten är spridd till flera lokaler varav de flesta ligger i nära anslutning till huvudbyggnaden.

Till hösten 2005 kommer skolan att starta Hotell- och restaurangprogrammet.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

De kunskapsresultat som framträder genom betygsvärden och resultat från nationella prov syftar till att vara nationellt likvärdiga. När det gäller att bedöma hur framgångsrik en viss skola har varit i arbetet med elevernas lärande, förklaras dock resultaten av både skolans insatser och de enskilda elevernas förutsättningar, som är en funktion av socioekonomisk bakgrund och många andra faktorer. För gymnasieskolor saknas statistiskt underlag för att närmare avgöra om resultaten i en viss skola är bättre eller sämre än vad som kan förväntas.

Ur den offentliga statistiken kan man utläsa följande resultat från Polhemsskolan läsåret 2003/2004:

	Polhemsskolan 2003	Polhemsskolan 2004	Gävle 2004	Riket 2004
Behörighet till universitet och högskola (%)	92,6	89,4	92,3	89,4
Andel elever som fullföljde utbildningen inom fyra år (%)	63,8	63,1	75,0	75,1
Andel med reducerat program (%)	4,1	1,3	4,7	5,8
Genomsnittlig betygspoäng	XX)	13,3	14,0	14,1

XX) Ingen uppgift

Två program OP och TE har en anmärkningsvärt hög andel av elever som inte fullföljer utbildningen. För eleverna på TE beror det främst på en enskild kurs, ofta Fysik B, och man har planerat in stödåtgärder för att förbättra resultatet. På OP är kunskapsresultaten lägre i samtliga kurser och eleverna har låga meritvärden från årskurs 9. Betygsresultaten för både TE och OP ligger dock över genomsnittet i riket. Skolledning och lärare gör även gällande att eleverna inte valt programmet av intresse utan ofta i tredje hand. Enligt Gävle kommun kommer dock alla elever in på de program de önskat, endast på Mediapro-

grammet och Hantverksprogrammet inriktning frisör har man färre platser än antalet sökande.

Av eleverna som var direktinskrivna på individuellt program och som är födda 1985 har 49 procent varit inskrivna på ett nationellt program enligt skolans egen uppföljning.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper

Förutom program- och kursvisa mål ingår i skolans uppdrag även mål som gäller elevernas generella kunskapsutveckling. Enligt läroplanen har skolan att verka för att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter, kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden samt lösa praktiska problem och arbetsuppgifter, att eleven tror på sin förmåga och sina möjligheter att utvecklas, utvecklar en insikt om sitt sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt lärande samt utvecklar förmågan att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Bland målen märks också analytisk förmåga, ett allt mera vetenskapligt sätt att arbeta och tänka samt självständighet i att formulera ståndpunkter grundade på empirisk kunskap och en kritisk analys.

Skolledningen har kunskap om elevernas resultat framför allt genom betygsstatistik. När det gäller de generella kunskapskvaliteter, som enligt läroplanen skall eftersträvas, saknas en systematisk bild av vilka resultat som nåtts till följd av skolans arbete.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

Den av huvuddelarna i skolans uppdrag, som syftar till att eleverna skall utveckla sina attityder och sin kompetens i riktning mot de normer och värden som bildar ideal för vårt samhälle, är en krävande men inte desto mindre angelägen uppgift. Resultaten av skolans arbete på detta område är särskilt svåra att mäta, incitament i form av betyg saknas och den professionella utmaningen för skolledare och pedagoger är kanske större än i de flesta andra utbildningssammanhang just när det gäller att framgångsrikt påverka människors värderingar. Lika fullt har rektor även på detta område ansvar för skolans resultat. Det ställer bland annat krav på att kontinuerligt och systematiskt skaffa en bild av vilka resultat eleverna når i sin utveckling enligt läroplanens mål rörande normer och värden och av hur framgångsrika skolans insatser är för denna utveckling.

Polhemsskolan har inte på något systematiskt sätt gjort bedömningar av måluppfyllelsen beträffande normer och värden. Ett slags indikation på resultaten av skolans arbete kan vara hur eleverna förhåller sig i skoltillvaron. Självfallet har dock deras uppträdande och engagemang där också andra orsaker, och arbetet med normer och värden skall även ta sikte på roller som eleverna spelar utanför skolan. Hos en del av eleverna noteras ett ointresse att engagera sig i frågor rörande det kontinuerliga inflytandet på utbildningen; elevsynpunkter gör sig ofta gällande endast som klagomål eller i en särskilt engagerande fråga. Av såväl elever som lärare och rektorer ges vidare bilden att det hos en del elever finns brister i hur de tar ansvar för sina studier.

Skolans rektor och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av och säkerställa resultat hos eleverna av skolans arbete med normer och värden.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att ingenting anmärkningsvärt har framkommit vid inspektionen om skolans resultat. Skolledningen har kunskap om elevernas resultat framför allt genom betygsstatistik. Skolans rektor och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt skolans arbete med normer och värden.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan och delaktighet

Elevernas inflytande på utbildningen är en grundpelare i det svenska skolväsendet. I läroplanen står att verksamheten skall vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och att aktivt delta i samhällslivet. Skolans lärare skall utgå från att eleverna kan och vill ta ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan och de skall planera undervisningen tillsammans med eleverna.

De elever som inspektörerna träffade beskrev att de ofta har möjlighet att, tillsammans med läraren, utforma och planera undervisningen såväl till innehåll, arbetsformer. Dock förekom beskrivningar om att det är beroende av vilken lärare man har i vilken mån man får vara delaktig. Eleverna anser att de tar ett större ansvar och är mer motiverade i de kurser de aktivt får delta i planeringen.

Inspektörerna bedömer att lärarna vid Polhemsskolans arbete med elevinflytande oftast ger eleverna förutsättningar att ha inflytande över och ta ansvar för sitt lärande. Formerna för elevernas inflytande på undervisningen bör dock utvecklas, så att alla elever – oberoende av lärare – utövar en reell påverkan på skolsituationen.

För varje klass eller motsvarande skall det finnas ett klassråd, bestående av samtliga elever i klassen och deras klassföreståndare eller motsvarande.

På Polhemsskolan har eleverna ett schemalagt klassråd varje vecka tillsammans med sin mentor. Vid inspektörernas besök gav eleverna följande exempel på aktuella frågor på klassråden: skolresa, studentskiva, ljud vid ombyggnad. Skolan har ett elevråd sedan hösten 2004. Varje klass har en representant i elevrådet som kan ta med sig frågor från klasskonferensen till elevrådets möten. Elevrådet har stormöte med alla klassrepresentanter två gånger/termin och styrelsemöte varje månad. Samtliga sektorer är representerade i elevrådets styrelse. Lärare som inspektörerna samtalat med efterlyser pedagogiska och ur ett elevperspektiv betydelsefulla frågor som de kan lyfta fram på klassråden för att få en fördjupad diskussion.

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan genomför klassråd enligt de föreskrifter som återfinns i författningarna.

Vid varje gymnasieskola skall det finnas en skolkonferens för att behandla vissa frågor som är av stor betydelse för eleverna samt för informationsutbyte, samråd och gemensamma diskussioner mellan rektor, personal och elever. Ordförande skall vara rektor eller den ledamot som rektor utser, och i övrigt skall skolkonferensen bestå av företrädare dels för lärare och annan skolpersonal,

dels för eleverna, med lika många representanter för de båda grupperna och en ersättare för varje ledamot. Skolkonferensen får fatta beslut endast när rektor eller rektors ersättare samt minst hälften av övriga ledamöter är närvarande och dessa består av lika många representanter för varje grupp. Protokoll skall föras vid skolkonferensens sammanträden. Skolkonferensen får, i den utsträckning styrelsen för utbildningen bestämt, besluta i frågor som annars hör till rektors beslutsområde om beslutanderätten inte i författning har lagts på rektor. Skolkonferensens beslutbefogenheter får inte omfatta frågor som avser enskilda personer eller är begränsade till en enda klass.

Skolkonferensen vid Polhemsskolan är sammansatt av elever utsedda från elevrådsstyrelsen, lärare och annan personal samt leds av rektor. De representanter för elevrådet som inspektörerna träffar berättar att eleverna som är representanter i skolkonferensen ska få vara med vid intervjuerna av de sökande till tjänsten som biträdande rektor. Efter beslut på skolkonferensen ska elevrådet vara med och utforma en arbetsmiljöenkät för att utvärdera skolmiljön. Eleverna har drivit en fråga om att det ska vara tillåtet med kepsar i matsalen vilket man fick igenom efter ett beslut i skolkonferensen. Samtliga elever som inspektörerna samtalar med känner till detta beslut.

Inspektörerna bedömer att skolkonferensen vid Polhemsskolan uppfyller de krav som finns i författningarna.

För att eleverna skall ha möjlighet att utöva ett verkligt inflytande på undervisningen och ta ansvar för sina studieresultat, fordras att de har kunskap om det skolsystem som de skall verka i. Skolan skall således för eleverna klargöra utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter de har.

De elever som inspektörerna träffade har en god kännedom om målen i kursplanerna och betygskriterierna. De lärare som inspektörerna intervjuar gick alltid igenom kursmål men inte kontinuerligt programmål. Lärarna ansåg dock att eleverna har kännedom om dem eftersom flertalet program på skolan är yrkesinriktade program. Flertalet elever kände till att det fanns en läroplan och trodde sig ha sett den i början av årskurs 1.

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan har utarbetade rutiner för information till eleverna vid start av ny kurs och programmål.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete med elevinflytande oftast ger eleverna förutsättningar att ha inflytande över och ta ansvar för sitt lärande. För att skolan skall leva upp till läroplanens skrivningar om elevinflytande i lärandets processer bör dock samtliga lärare ge eleverna inflytande över undervisningens utformning. Genomförandet av klassråd och skolkonferens sker enligt författningarnas och skolan har utarbetade rutiner för information till eleverna vid start av ny kurs och programmål.

Värdegrundsarbetet

För att åstadkomma en god arbetsmiljö i skolan, finns krav på rektor att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Också var och en som verkar inom skolan skall aktivt motverka alla

former av kränkande behandling, såsom mobbning, rasistiska beteenden, trakasserier mot och förtryck av individer och grupper. Skolans lärare skall uppmärksamma och – i samråd med övrig skolpersonal – vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.

Polhemsskolan har ett introduktionsprogram för alla klasser i årskurs 1 där man på olika sätt arbetar för att få eleverna i klassen att känna grupptillhörighet. För att motverka eventuella motsättningar mellan programmen har man haft ”öppet hus- dagar” då eleverna i årskurs 1 besöker eleverna i årskurs 2 på ett annat program. Båda dessa aktiviteter har varit mycket uppskattade bland de elever och den personal inspektörerna träffade. Polhemsskolans program mot kränkande behandling är väl känt bland de elever och föräldrar som inspektörerna mötte. Ingen av de elever eller föräldrar som inspektörerna samtalade med kan ge exempel på kränkande behandling mellan elever eller mellan personal och elever.

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolans arbete mot kränkande behandling har bidragit till att skolan har en god psykosocial arbetsmiljö.

Alla i skolan skall ta ansvar för den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön. Skolans lärare skall klargöra skolans normer och hur dessa är en grund för arbetet samt tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen.

Polhemsskolan har utarbetat sådana regler tillsammans med Borgarskolan och Vasaskolan. Reglerna togs fram på våren 1998 och har inte reviderats sedan dess. De elever och föräldrar som är knutna till skolan i dag har inte fått möjlighet att framföra några synpunkter på reglerna. Rektor har dock i skolkonferensen upphävt regeln om att fusk leder till betyget Icke godkänd då rektor anser att den strider mot gymnasieförordningen. Eleverna har fått påverka regeln om huvudbonader.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Verksamheten i skolan skall aktivt vara inriktad på att nå målen i de nationella styrdokumenterna av alla slag – skollagen, annan lag, olika förordningar, läroplanen, programmålen och kursplanerna – och att i övrigt svara mot vad som föreskrivs däri. Det förutsätter att såväl elever som personal och ledning har kännedom om vilka mål och riktlinjer som gäller. En planering skall finnas för hur målen skall omsättas i den konkreta undervisningen. Eleverna skall också få en väl utformad introduktion till sina studier som helhet och i varje kurs.

Eleverna vid Polhemsskolan får introduktion i sin utbildning vid en introduktionsvecka. Varje ny kurs börjar med att läraren går igenom mål och betygskriterier för den aktuella kursen. De elever som inspektörerna möter berättar att detta görs på ett sådant sätt att de har förståelse för vad kursen skall behandla och vilka krav som ställs för de olika betygsnivåerna.

Gymnasieförordningen fastställer att för genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan. Arbetsplanen skall utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Rektorn beslutar om arbetsplanen. Arbetsplanen skall kontinuerligt följas upp och utvärderas.

Polhemsskolans arbetsplan är indelad i åtta områden. Ett av områdena är "Pedagogiskt arbete för ökad måluppfyllelse" som i sin tur är uppdelat i fyra fokusområden "Helhet och sammanhang", "Positiva förväntningar på eleverna", "Elevnärvärd", "Ämneslagens samtal kring didaktik och betygsättning". I den övergripande arbetsplanen ges riktlinjer för innehållet i varje fokusområde. Varje programlag har i sin tur utarbetat en arbetsplan för "Pedagogiskt arbete för ökad måluppfyllelse" med de fyra fokusområdena som underrubriker. De övriga huvudområdena är: arbetsmiljö, kompetensutvecklingsplaner, elevdemokrati, elevvärd, IT, IV, kvalitetsarbete. Arbetsplanen avslutas med en strukturbeskrivning av hur förbättringsarbetet ska bedrivas på Polhemsskolan. Enligt rektor skall arbetsplanen utvärderas vid slutet av läsåret. Den arbetsplan som utarbetats håller i dagsläget en ojämn kvalitet. Särskilt är det tydligt att programmen har kommit olika långt i sitt utvecklingsarbete. I den del av elevernas utbildning som är arbetsplatsförlagd (APU) ansåg dock flera lärare att man har svårt att uttala sig om måluppfyllelsen. Vid flera program anser sig lärarna ha svårt att säkerställa att eleverna får de kunskapsmål tillgodosedda som avsetts i elevens individuella studieplan. Speciellt hantverksprogrammet med inriktning textil och TPS anser sig ha problem att hitta kvalitativa platser.

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan är på god väg att utveckla hållbara rutiner och strukturer för att skapa förutsättningar för att verksamheten som helhet kan inriktas för att nå de riksgiltiga målen. Skolan bör dock säkerställa att elevernas arbetsplatsförlagda utbildning är inriktad på att nå de planerade målen.

Eleverna skall få stöd att formulera mål för sina studier. I dialog med skolan skall varje elev göra upp en individuell studieplan och revidera den vid olika tillfällen under utbildningen. Studieplanen skall innehålla uppgifter om elevens studieväg och om de val av kurser eleven gjort samt huruvida eleven följer ett fullständigt, utökat eller reducerat program. Skolan skall arbeta för att varje elev tar ansvar för sitt lärande och sina studieresultat samt kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven i kursplanerna. Skolan skall också arbeta för att varje elev utvecklar sin självkännet och sin förmåga till individuell studieplanering samt att varje elev medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper samt aktuell information.

Elever i sektor 1 som går i årskurs 2 och 3 och deras föräldrar är väl insatta i elevernas studieplan och den används som underlag för planering av elevernas studier, elever och föräldrar på sektor 2 och sektor 3 känner inte till den individuella studieplanen. På sektor 4 (IV, PRIV, IVIK, gymnasiesär och IV-F) har man kontinuerligt med att revidera den individuella studieplaneringen för samtliga elever. På IV har man tagit fram något man kallar studiekort där elev och lärare tillsammans bryter ned de mål eleverna har kvar att uppnå i svenska, engelska och matematik. De elever och föräldrar som inspektörerna möter tycker att studieplaneringen vid Polhemsskolan fungerar bra.

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan har ett väl genomtänkt arbete med att planera elevens studier och göra kursmål tydliga för eleven.

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

Eleverna skall erbjudas undervisning omfattande minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter på ES, NV och SP respektive 2 430 timmar på övriga nationella program. En elev som har fått lägst betyget Godkänd på en kurs har inte rätt att få ytterligare utbildning inom den kursen. Styrelsen för utbildningen skall besluta om antalet undervisningstimmar för varje kurs och för projektarbete samt om fördelningen av undervisningstiden. Vid skolan skall gälla ett schema, för läsåret eller för kortare tid, som är fastställt av rektor och innehåller uppgifter om samtliga undervisningspass och om lärarnas namn. Den tid som eleverna erbjuds skall självfallet också genomföras, utan reduktion på grund något slags "tidstjuvar". Styrelsen för utbildningen skall kunna redovisa hur varje elev har erbjudits sin garanterade undervisningstid, totalt och fördelat på varje kurs och projektarbetet.

Av de olika programmens timplaner som Polhemsskolan lämnat till inspektörerna kan utläsas att eleverna på Polhemsskolan får sin garanterade undervisningstid. Flera exempel på en flexibel tidsanvändning presenteras för inspektörerna. Inom en sektor kan man exempelvis välja att läsa matematik A på 110 timmar eller både matematik A och matematik B på 130 timmar. I sektor 1 har 15% av kurserna lagts i en "tidspott". Tiden användes till 4 ämnesövergripande projekt varje läsår. Individuella valet är schablonmässigt utlagt som 230 timmars undervisning för 300 poäng och enligt elever och personal görs ingen individanpassning efter vilka kurser eleverna väljer. För de elever som har arbetsplatsförlagd utbildning de dagar då individuella valet har schemapositioner försvinner tid från den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU).

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan arbetar aktivt med att utnyttja sitt friutrymme att planera och organisera undervisningen för att eleven skall nå målen för undervisningen. Dessutom vill inspektörerna påpeka att med nuvarande organisation finns en risk att inte samtliga elever får sin garanterade undervisningstid om mycket tid från APU går till det individuella valet.

Arbetssätten

Eleverna har rätt att av skolans lärare få professionell stimulans, handledning och stöd i sitt lärande. Arbetssätt för lärandet skall utformas på en grund av vetenskap och beprövad erfarenhet, och läraren skall låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Vid skolan skall det pågå en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp, vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och hur kunskapsutveckling sker. Lärarna skall i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och den pedagogiska forskningen.

Vid intervjuer och observationer på Polhemsskolan noterade inspektörerna en spännvidd mellan olika undervisningsmetoder och flertalet lärare tog i sin undervisning hänsyn till elevernas olika inlärningsstilar och lade sig vinn om att finna bättre vägar för att nå inlärningsmålen. De föräldrar som inspektörerna intervjuade var överlag nöjda med skolans sätt att anpassa undervisningen efter elevens behov.

Det ställs krav på ett helhetsgrepp om elevernas utbildning. Skolans lärare skall samverka med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen. Lärare i olika kurser skall samverka så att eleverna får ett sammanhang i sina studier och sär-

skilt så att skolans arbete med kunskapsområden, där flera ämnen skall bidra, samordnas och utgör en helhet för eleven. Eleverna skall ges möjlighet att få överblick och sammanhang över kursgränserna samt att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper.

Lärarna vid Polhemsskolan är organiserade i fyra sektorer med en biträdande rektor för varje sektor. Tjänstefördelningen för en lärare hålls i möjligaste mån inom ramen för ett program, när så inte är möjligt fördelas tjänsten över sektorn. Lärare i idrott och estetisk verksamhet undervisar i flera sektorer. Varje program har en programansvarig som håller i programmöte varannan vecka. Utöver träffarna i programmen träffas man ämnesvis varannan vecka. Merparten har veckomöten utöver dessa. Organisationen medför att lärarna är väl insatta i programmål och flertalet utnyttjar de förutsättningar som ges till att skapa en helhet för eleverna. Ett exempel på ett väl fungerande helhetsgrepp är projekt på teknikprogrammet som lärarna gemensamt planerar. Vid inspektörernas besök hade årskurs 1 färdigställt robotar i form av legodjur och årskurs 3 ritat och konstruerat modeller av byggnader till det område i Gävle hamn som håller på att bebyggas. Trots dessa exempel framkommer från skolledning, lärare och elever synpunkter på att helhetsgreppet om elevernas utbildning kan förbättras och ytterligare kan stimuleras i programlagen.

Den värld eleven möter i skolan och det arbete eleven deltar i skall vara utformat så att det förbereder för livet efter skolan. Eleverna skall i skolan få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. Skolan skall ta till vara de kunskaper och erfarenheter som eleverna har från annat håll än skolan. Skolans lärare skall i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Eleverna skall tränas i att tänka kritiskt, granska fakta och förhållanden och inse konsekvenserna av olika alternativ samt i att närma sig ett allt mer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta.

Inspektörerna såg flera exempel på utbildningsinslag med höga inslag av realism. Eleverna driver en frisörsalong öppen för allmänheten. På bygg- och anläggningsprogrammet färdigställer man lekstugor och lekredskap och har flera beställningar från kommunen. Eleverna hade även ett samarbetsprojekt där man byggde bastustugor. På TPS-programmet svetsade eleverna bastuaggregat och eleverna på bygg- och anläggningsprogrammet byggde bastun. Vid inspektörernas besök på livsmedelsprogrammet hade eleverna prov i bakning där även försäljning av de färdigställda bakverken ingick. Dokumentation av arbetet pågick kontinuerligt. Exempelvis visade eleverna på hantverksprogrammet med inriktning textil upp sina loggböcker där de beskrivit hur de gått till väga inför varje konstruktion. Vid gymnasiesärskolans individuella program läggs en stor del av utbildningstiden på att stärka elevernas självkänsla och att tränas i att genomföra vardagliga uppgifter som att handla, diska och laga mat. Skolan har tillgång till ett träningsboende ett par kilometer från skolan där samtliga elever vid gymnasiesärskolan har möjlighet att träningsbo under sin tid på skolan.

Skolan skall vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de framförs. Läraren skall öppet redovisa och tillsammans med eleverna analysera olika värderingar, uppfattningar och problemställningar samt konsekvenserna av des-

sa. Undervisningen skall vara saklig och allsidig, och när värderingar redovisas skall det alltid klart framgå vem som står för dem. Läraren skall tydliggöra vilka värderingar och perspektiv kunskaperna vilar på och låta eleverna ta ställning till hur kunskaper kan användas. Läraren skall se till att undervisningen till innehåll och uppläggning speglar både manliga och kvinnliga perspektiv. Undervisningen skall vara icke-konfessionell.

Den undervisning som inspektörerna besökte präglades av saklighet och allsidighet.

Inspektörerna bedömer att undervisningen vid Polhemsskolan lever upp till de kvaliteter som finns beskrivna i läroplan och kursplaner.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Lärarna skall ge särskilt stöd till elever med svårigheter och rektor skall agera för att undervisningen utformas så att elever som behöver särskilt stöd och hjälp får det. En elev skall ges stödundervisning om det kan befaras att eleven inte kommer att nå kunskapsmålen i kursplanerna, har uppdrag som elevföreläsare och behöver ta igen förlorad undervisningstid till följd av uppdraget eller av andra skäl behöver särskilt stöd. Särskilt stöd får ges som specialundervisning inom klassen. Om en elev har uppenbara svårigheter att följa undervisningen på sitt studieprogram skall rektor vidta de åtgärder som behövs för att eleven skall kunna fortsätta studierna i gymnasieskolan.

På Polhemsskolan organiseras stödet så att det kan anpassas efter individens behov. Vid läsårsstarten i årskurs 1 testas samtliga elever i svenska och en pedagogisk överlämning från årskurs 9 för de elever som haft åtgärdsprogram sker. Därefter erbjuds de elever som har behov stödinsatser ett utvecklingssamtal där lärare elev och målsman planerar skolans insatser. Ungefär 20 procent av eleverna vid Polhemsskolans nationella program erbjuds någon typ av stödinsats i årskurs 1. Stödinsatserna dokumenteras i ett åtgärdsprogram. När biträdande rektor bedömer att behov finns kallas elev, elevvård, lärare, och föräldrar till en elevvårdskonferens. Biträdande rektor för sektorn sitter ordförande och fattar beslut. Om skolan behöver omprioritera resurser mellan sektorerna beslutas detta av rektor. Åtgärdsprogrammet utvärderas kontinuerligt för att se om stödet har haft avsedd effekt. Enligt de speciallärare inspektörerna samtalar med är man på skolan flexibel i sitt utformande av stödet. För extra undervisning i svenska finns en lokal där eleverna har tillgång till undervisning i mindre grupp, enskild undervisning och IT-stöd. I matematik och engelska finns läxhjälp eller ”matematik- och engelskstuga” som är öppen för alla skolans elever. De elever och föräldrar som inspektörerna mötte berömde, samstämmigt, skolan för sina snabba och effektiva stödinsatser. På Polhemsskolan finns en särskild undervisningsgrupp för ungdomar med Aspergers syndrom. Eleverna i denna grupp integreras i ett program eller i olika kurser i möjligaste mån. Alla elever i gruppen har en egen anpassad studieplats i en för gruppen avsedd lokal där speciallärare med utbildning för gruppens behov finns. Målet är att integrera eleverna i möjligaste mån. Även här är de elever och föräldrar som inspektörerna intervjuar mer än nöjda med det stöd och de resurser som skolan tillhandahåller. På IV-programmet arbetar eleverna enskilt.

Inspektörerna bedömer att arbetet med stöd vid Polhemsskolan håller en mycket god kvalitet.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

En välgrundad och likvärdig kunskapsbedömning och betygssättning fyller en viktig funktion inom utbildningen, som en fullbordan av målstyrningen. Kontinuerlig information till eleverna om kunskapsutvecklingen skapar förutsättningar för dem att ta ansvar för sin utbildning och kunna påverka den och dess resultat. Som stöd för betygssättningen skall lärarna använda de betygskriterier som har fastställts. Läraren skall utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanen och beakta även sådana kunskaper som eleven tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen. Skolans lärare skall beakta såväl muntliga som skriftliga bevis på kunskaper och göra en allsidig bedömning av kunskaper och därvid beakta hela kursen. Inför betygssättningen i kärnämnen svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik och i den avslutande gemensamma karaktärsämneskursen i engelska och matematik skall lärarna använda sig av nationellt fastställda prov.

Eleverna på Polhemsskolan får kännedom om kursplanemål och betygskriterier i och med att de börjar på en ny kurs. Lokala bearbetningar av betygskriterier finns på nätet. De elever som inspektörerna samtalat med anser sig få en kontinuerlig återkoppling om vilka kursplanemål de nått och hur de blir bedömda. Elever, föräldrar och lärare upplever i stort sätt att betygssättningen är likvärdig. Skolan deltar genomgående i de nationella prov som erbjuds och man diskuterar bedömning och betygssättning i ämneslagen. Dessa använder sig av material från Skolverket. Gävle kommun har vertikala integrations grupper (VIG) för att samverka från förskoleklass till gymnasieskolan kring de enskilda ämnena. I flertalet VIG-grupper sker ingen eller ringa diskussion om bedömning och betygssättning. Inget organiserat samarbete med de övriga gymnasieskolorna i Gävle eller i övriga landet sker vid skolan. De lärare, särskilt inom karaktärsämnen på yrkesprogrammen, som är ensamma om att undervisa på sina kurser uttrycker en större osäkerhet om deras betygssättning är likvärdig än övriga lärare. Att utveckla former för en bredare, även extern samverkan kring likvärdig betygssättning framstår därför som ett angeläget utvecklingsområde.

Inspektörerna bedömer arbetet med bedömning och betygssättning vid Polhemsskolan håller en god kvalitet i flertalet ämnen. I de kurser där en lärare ensam har kompetens i att genomföra undervisningen i kommunen bör dock skolan utveckla sin kvalitetssäkring av bedömning och betygssättning.

Vägledning och utvecklingssamtal

Skolans lärare skall fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna samt redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker. Minst en gång per termin skall eleven – för den som är under 18 år även vårdnadshavarna – ges en samlad information om sin kunskapssituation i form av utvecklingssamtal med den individuella studieplanen som grund. I fråga om elever under 18 år skall även vårdnadshavarna få sådan information.

Eleverna vid Polhemsskolan, och för den elev som är under 18 år även målsman, bjuds in till utvecklingssamtal varje termin av elevens mentor. Samtalen upplevs som mycket positiva av elever och föräldrar och man anser sig få en samlad bild av elevens utbildningsresultat. För eleverna på teknikprogrammet bygger samtalen på den individuella studieplanen från och med årskurs 2. Inom övriga sektorerna har elever, lärare och föräldrar inte kännedom om den individuella studieplanen. När eleven fyllt 18 år informerar skolan eleven om att man inte längre kommer att kontakta föräldern men rekommenderar elever som bor hemma hos sina föräldrar att ta med dem som stöd.

Inspektörerna bedömer att eleverna och deras vårdnadshavare får en god återkoppling över sina studieresultat. Den individuella studieplanen bör dock utgöra underlag vidutvecklingssamtalet för samtliga elever.

Samverkan och öppenhet

Alla elever på alla program – ES, NV, SP och TE endast om styrelsen för utbildningen har beslutat det – skall genomföra arbetsplatsförlagd utbildning (APU) om minst 15 veckor, vardera motsvarande 24 timmars garanterad undervisningstid. Om styrelsen för utbildningen inte kan anskaffa platser för APU i denna omfattning skall APU bytas ut mot motsvarande utbildning förlagd till skolan, och styrelsen skall då vidta åtgärder för att utbildningen så snart som möjligt kan arbetsplatsförläggas.

Samtliga program vid Polhemsskolan, utom Teknikprogrammet, genomför 15 veckors APU. Hur APU är utformad varierar mellan programmen och över årskurserna för att få bästa möjliga effekt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Polhemsskolan är på god väg att utveckla hållbara rutiner och strukturer för att skapa förutsättningar för att verksamheten som helhet kan inriktas för att nå de riksgiltiga målen. Dessutom har skolan ett väl genomtänkt arbete med att planera elevens studier och göra kursmål tydliga för eleven. Den individuella utvecklingsplanen bör dock användas som underlag vid utvecklingssamtalen. Undervisningen vid Polhemsskolan lever upp till de kvaliteter som finns beskrivna i läroplan och kursplaner och eleverna får det stöd de har rätt till. Elever och föräldrar får en god återkoppling av elevernas kunskapsutveckling. Skolan bör dock utveckla sin kvalitetssäkring av bedömning och betygsättning. Skolan arbetar aktivt med att utnyttja sitt friutrymme att planera och organisera undervisningen för att eleven skall nå målen för undervisningen. Skolan bör dock redovisa att den undervisning eleverna som genomför sin APU får motsvarar de planerade kursplanemålen samt att de eleverna får sin garanterade undervisningstid.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Staten har tilldelat rektor en nyckelfunktion för utbildningens planering, genomförande och resultat. För ledningen av utbildningen i en skola skall det finnas en eller flera rektorer. För att utöva sitt ledarskap skall rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Den som är rektor skall ha pedagogisk insikt, förvärvat genom utbildning och erfarenhet.

Rektor vid Polhemsskolan tillträdde sin befattning i augusti 2004. Tidigare har rektor tjänstgjort som lärare på grundskolan och gymnasiet samt som rektor vid en grundskola. Förutom lärarutbildning har rektor genomgått den statliga rektorsutbildningen. Ledningsorganisationen vid Polhemsskolan består förutom av rektor av fyra biträdande rektorer med ansvar för varsin sektor. Varje sektor består av ett eller flera program och i varje program finns en programledare. Programledarna och biträdande rektor utgör i sin tur en ledningsgrupp för sektorn som träffas varje vecka för att diskutera aktuella frågor som berör verksamheten. Till sektorerna har rektor delegerat elevvårdsarbete, inventering av kompetensutveckling, genomförande av arbetsplanen, utvecklingsarbete inom programmet. En stor del av tjänstefördelningen sker inom sektorn för att sedan samordnas av de biträdande rektorerna. Detta arbetssätt fungerar enligt lärare och biträdande rektorer bra. Lärarna är även organiserade i ämneslag som leds av en ämneslagsledare. Till dessa har rektor delegerat budget för läromedel, kompetensutvecklingsinventering, didaktiska samtal inom ämnet. Varje månad kallar rektor alla programansvariga till stormöten då man diskuterar kvalitetsfrågor och planerar verksamheten. Även ämneslagsledarna kallas till möte med rektor varje månad. Elever, lärare och biträdande rektorer som inspektörerna intervjuade uppgav att rektor var mycket väl förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Inspektörerna bedömer att rektor vid Polhemsskolan uppfyller författningarnas krav på utbildning och erfarenhet samt är förtrogen med arbetet i skolan.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Rektor skall vara pedagogisk ledare för skolan och chef för lärarna och övrig personal. Särskilt skall rektor verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är utpekade i skollagen, läroplanerna och skolformsförordningarna. En särskild form av ledning för elevernas utbildning utövas genom elevvårdskonferensen. För behandling av elevvårdsfrågor skall det finnas en elevvårdskonferens vid varje skola. Rektor, företrädare för elevvården, berörd klassföreståndare eller motsvarande och annan berörd personal skall vara ledamöter. Vid sammanträffande skall protokoll föras.

Personalen på Polhemsskolan upplever att ansvaret är tydligt och att man vet vem man ska vända sig till i olika situationer. Lärarna är särskilt nöjda med att man behållit ämnesgrupperna då man införde programlag och sektorer och menar att organisationen skapar möjligheter för att bedriva utvecklingsarbete både inom programmet och ämnet. Lärarna beskriver den biträdande rektorn som är sektorsledare som sin närmsta chef. Däremot anser lärarna att det peda-

gogiska utvecklingsarbetet leds av rektor även om det faktiska utvecklingsarbetet genomförs ute på programmen med biträdande rektor som bollplank. Ämneslagsledarna rapporterar direkt till rektor. Elevvårdskonferenser vid Polhemsskolan sker sektorsvis och det är biträdande rektor som initierar till att konferensen samlas och som sitter ordförande. Rektor är inte ledamot Själva kallelsen handhas av sektorns studie- och yrkesvägledare som även skriver protokoll. Förutom biträdande rektor, sektorns studie- och yrkesvägledare och berörd mentor kallas övrig berörd personal, elev och förälder. Om de beslut som konferensen kommer fram till medför omfördelning av resurser mellan sektorerna diskuteras detta med rektor som fattar beslut utanför konferensens ram.

Inspektörerna bedömer att rektor utövar tydligt pedagogiskt ledarskap. Enligt gymnasieförordningen skall dock rektor ingå som ledamot av elevvårdskonferensen, vilket måste åtgärdas.

Arbetsplanen skall följas upp och utvärderas kontinuerligt. Skolans skall lärare utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.

Då nuvarande rektor för Polhemsskolan tillträdde sin tjänst i augusti fanns ingen arbetsplan utarbetad för skolan. Under hösten har rektor tillsammans med biträdande rektorer och programledare utarbetat en övergripande arbetsplan. Lärarna i de olika sektorerna utvärderar arbetsplanen i samband med att läsårets slut. Lärarna har då utvärderat sin egen undervisning tillsammans med eleverna.

Inspektörerna bedömer att skolan är på god väg att utveckla hållbara strukturer för kvalitetssäkring av verksamheten men att skolans arbetsplan ännu inte fullt ut beskriver på vilket sätt skolan avser att omsätta de nationella målen.

För skolan skall det årligen upprättas en skriftlig kvalitetsredovisning. Den skall fungera som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

Under hösten 2005 utarbetade rektor tillsammans med ledningsgruppen en ny struktur för kvalitetsarbetet på Polhemsskolan. Rektor och skolledningen har tre ansvarsområden: att fastställa skolans arbetsplan, att ansvara för att ge personalen stöd i utvecklingsarbetet, att ansvara för uppföljning och utvärdering. Programlagen och ämneslagen har följande ansvarsområden: genomföra utvecklingsarbete med utgångspunkt i arbetsplanen, regelbundet följa upp och utvärdera den egna verksamheten, rapportera resultat till skolledningen. I kvalitetsredovisningen görs en sammanställning av: genomströmning (fullständigt betyg, högskolebehörig, reducerat program, saknar slutbetyg, antal betyg, ej behörig slutbetyg), resultat på nationella prov, hur många elever som avbrutit sina studier och vilka orsakerna var. Det finns även en kort sammanställning över skolans åtgärder för att öka måluppfyllelsen. Kvalitetsredovisningen beskriver även hur skolan har arbetat med kompetensutveckling av personalen, elevdemokrati, mångfald och internationalisering, elevvård (med en sammanställning av diagnoser genomförda i årskurs 1), IT, IV, gymnasiesärskolan, samverkan med näringsliv och samhälle samt en budgetuppföljning. Rektor har som målsättning att få personalen koppla ihop skolans verksamhet och utveckling med de resurser man förfogar över.

Kvalitetsredovisningen vid Polhemsskolan innehåller flera delar som skall finnas i denna. Det är dock i flera fall otydligt vilka åtgärder som skolan vidtagit för att öka måluppfyllelsen samt inte alltid tydligt vad som är mål och vad som är en åtgärd. Exempelvis är åtgärden ”helhet och sammanhang” i stora delar synonym med läroplanens mål ”att överblicka större kunskapsfält”. Hur skolan och kommunen lokalt tolkat de nationella målen framgår inte men finns ibland underförstått som i meningen: Majoriteten av skolans program uppfyller målet att varje program minst skall ha en nationell kontakt.

Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsredovisning bör tydliggöra de nationella mål man mätt måluppfyllelse mot och om man gjort en lokal tolkning klargöra denna. Dessutom bör man tydligare koppla åtgärderna mot ökad måluppfyllelse.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att rektor vid Polhemsskolan uppfyller författningarnas krav på utbildning och erfarenhet samt är förtrogen med arbetet i skolan och utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap. Däremot skall rektor ingå som ledamot i elevvårdskonferensen. Skolan är på god väg att utveckla hållbara strukturer för kvalitetssäkring av verksamheten men skolans arbetsplan beskriver ännu inte fullt ut på vilket sätt skolan avser att omsätta de nationella målen. Kvalitetsredovisningen bör tydliggöra vilka nationella mål man mätt måluppfyllelse mot. Dessutom bör den tydligare koppla åtgärderna mot ökad måluppfyllelse.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Tillgång till utbildning

De individuella programmen skall först och främst vara inriktade mot studier på ett nationellt eller specialutformat program eller göra det möjligt för ungdomar att genom lärlingsutbildning förena en anställning, som syftar till yrkesutbildning, med studier av vissa ämnen i gymnasieskolan eller vara inriktade på att möta elevers speciella utbildningsbehov. För varje individuellt program skall finnas en plan som styrelsen för utbildningen har fastställt.

Flertalet elever vid individuella programmet på Polhemsskolan gör färdigt det eller de kärnämnen (svenska, engelska, matematik) som eleven inte klarade godkänt i årskurs 9. De dagar eleven inte har undervisning har skolan hjälpt till att ordna praktikplats. Varje elev har en individuellplanering i varje ämne genom ”studiekort”. På studiekortet finns de nationella målen för årskurs 9 konkretiserade, till varje mår en ungefärlig tidsangivelse samt förslag på material som kan användas. Kortet fylls i tillsammans med eleven och i vissa fall har även eleven lärare från årskurs 9 varit delaktiga. Detta arbetssätt möjliggör att eleverna kan planera sin tid på Individuella programmet efter det egna behovet och jobba i sin takt och på sitt sätt. Det förekommer även mindre gruppgenomgångar inom vissa områden om än sparsamt. Eftersom det aldrig är mer än ett fåtal elever på plats samtidigt i undervisningslokalerna genomförs inga klassråd och individuella programmet har ingen representant i skolkonferensen. Inspektörerna bedömer att hitta former för att genomföra klassråd är ett angeläget utvecklingsområde särskilt som eleverna under sin tid på Individuella programmet har få eller inga planerade tillfällen att utvecklas mot de strävansmål i läroplanen som anger att eleverna skall ges tillfälle att diskutera i grupp, uttrycka sin åsikt och samar-

beta. Vid programmet erbjuds inte undervisning i andra ämnen än svenska, engelska, matematik. Individuella programmet drivs i fyra olika avdelningar nord, syd, öst och väst. Tre av avdelningarna arbetar på det sätt som ovan beskrivits medan den fjärde avdelningen, norra, har heldagsstudier inriktade mot studier för elever med dyslexi. Polhemsskolan har även programinriktat individuellt program mot bygg, livsmedel och omvårdnad. De elever som inspektörerna samtalar med är mycket nöjda med sin utbildning och tycker sig ha ett bra stöd både i studierna och på praktiken. Lärare och elevvårdspersonal anser att den organisation man valt ger dem förutsättningar att stötta varje elev utifrån individuella behov. Målsättningen är att eleverna efter ett eller två år ska komma in på ett nationellt program eller finnas i andra studier, exempelvis folkhögskola eller arbete. Skolans uppföljning visar att ca 50 procent påbörjar nationellt program eller folkhögskola och finns i utbildning två år efter avslutat individuellt program. Vid denna har skolan gjort bedömningen att eleverna har stora kunskapsluckor och att ”man måste backa bandet väldigt långt tillbaka”. Inspektörerna har inte tagit del av någon uppföljning inriktad speciellt på denna grupp.

Om lokala kurser förekommer, skall de vara inrättade genom beslut av styrelsen. En lokal kurs skall ha till syfte att svara mot sådana behov som inte tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan. Den lokala kursen får inte ersätta kurser i kärnämnen eller de kurser i karaktärsämnen som är gemensamma för ett nationellt program eller finns inom nationellt fastställd inriktning, men den lokala kursen kan vara en lokalt valbar kurs. Om kursen är avsedd för ett nationellt program skall den vara förenlig med de nationellt fastställda programmålen. För lokala kurser skall styrelsen för utbildningen fastställa kursplaner. Av kursplanen skall framgå kursens mål och den kunskapsnivå som alla elever minst skall ha uppnått vid kursens slut samt betygskriterier för betygen Godkänd, Väl godkänd respektive Mycket väl godkänd. Styrelsen skall också fastställa det antal gymnasiepoäng som den lokala kursen omfattar. Av kursplanen skall framgå antalet gymnasiepoäng och till vilket ämne kursen hör. Kursplanen skall ge utrymme för läraren och eleverna att själva planera undervisningen.

Vid Polhemsskolan förekommer ett antal lokala kurser. De synes i allmänhet ha tillkommit som ett initiativ från lärarhåll, där det funnits ett särskilt intresse för kursinnehållet, och inte som ett inslag i styrelsens eller ens rektors strategi för utbildningen som helhet. En del av de lokala kurser som skolan erbjuder svarar mot sådana behov som kan tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan. Det finns också brister i hur kursplanerna är utformade. När det gäller betygskriterier förekommer kursplaner där sådana helt saknas och andra där de tar sikte på elevernas insatser och inte deras kunskapsresultat, exempelvis i form av krav på viss aktivitet. Det förekommer också i de fastställda kursplanerna för lokala kurser förkunskapskrav samt att det regleras hur kursen skall genomföras med bestämda arbetsformer och arbetssätt. Därmed inkräktar kursplanen på möjligheten för lärare och elever att tillsammans planera arbetet, i strid med såväl den decentraliserade mål- och resultatstyrningen som elevernas rätt till inflytande över undervisningen.

Utbildningen i gymnasieskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. De skall utan kostnad ha tillgång till böcker, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. De enda undantag som medges är dels enstaka egna hjälpmedel som eleverna skall hålla sig med, vilket då skall beslutas av huvudman-

nen, dels enstaka inslag i verksamheten som medför en obetydlig kostnad för eleverna. En naturlig del av utbildningen på Hantverksprogrammet med inriktning textil är att använda sig av tyger och övrigt material för att färdigställa produkter. Eleverna vid programmet faktureras de kostnader för material som de själva förbrukat om de väljer att ta hem och behålla de produkter de färdigställt. Enligt skollagen skall utbildningen vara avgiftsfri men det medför inte att eleverna, utan någon kostnad, får behålla de produkter de färdigställt utan kostnad för material. Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan följer skollagen men vill dock påminna om att skolan inte får ta ut kostnader för elevens eget arbete.

Sammanfattningsvis möjliggör arbetssättet på Individuella programmet att eleverna kan planera sin tid efter det egna behovet. Att hitta former för att genomföra klassråd är ett angeläget utvecklingsområde särskilt som eleverna under sin tid på Individuella programmet har få eller inga planerade tillfällen att utvecklas mot de strävansmål i läroplanen som anger att eleverna skall ges tillfälle att diskutera i grupp, uttrycka sin åsikt och samarbeta. Lokala kurser som svarar mot sådana behov som kan tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan skall inte erbjudas. Kursplaner för lokala kurser skall till sin utformning svara mot författningarnas krav, däribland ge utrymme för läraren och eleverna att själva planera undervisningen.

6. Resurser

Personalens kompetens och kompetensutveckling

Skolans lärare skall ha en utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva, och personal för studie- och yrkesorientering skall ha utbildning för sådan verksamhet. Om personer med respektive föreskriven utbildning inte finns att tillgå, får den som inte uppfyller kraven anställas för högst ett år i sänder. Skolans lärare skall ha nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för det offentliga skolväsendet, särskilt de föreskrifter som anger målen för utbildningen. Rektor skall verka för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen. Skolhuvudmannen skall sträva efter att anställa lärare som har forskarutbildning.

Ambitionen vid Polhemsskolan är att samtliga lärare skall vara lärarutbildade och ha utbildning och/eller förvärvad erfarenhet inom sitt ämne. Tillgången på utbildade lärare inom de teoretiska ämnena är god varför alla lärare där har pedagogisk utbildning och utbildning i de ämnen de undervisar i. Tillgången på utbildade lärare i yrkesämnena är betydligt lägre och på två tjänster har skolan därför sett sig tvungna att läsårsanställa personal med yrkeserfarenhet. Personalomsättningen vid skolan beskrivs av skolledningen som låg.

Kompetensutveckling skall anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Rektor skall verka för att lärare och annan personal får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter. Skolhuvudmannen skall vinnlägga sig om en planering av kompetensutvecklingen.

Varje sektor inventerar kompetensutvecklingsbehovet och ledningsgruppen prioriterar hur avsatta medel ska utnyttjas för att skolan bäst ska kunna möta

framtida utvecklingsbehov. Fokus ligger både på den pedagogiska och den ämnesanknutna kompetensen. Den personal som inspektörerna samtalar med är överlag nöjd med den kompetensutveckling som erbjudits.

Inspektörerna bedömer att Polhemsskolan uppfyller kraven i författningarna angående lärares utbildning och kompetensutveckling.

Läromedel, pedagogisk materiel, utrustning och skolmältider

Rektor skall verka för att eleverna får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra hjälpmedel för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, bland annat bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel. Eleverna skall ha tillgång till böcker, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning.

Biblioteket vid Polhemsskolan är mycket välförsett med böcker och tidskrifter. Eleverna har stora möjligheter att påverka inköp av böcker samt vilka tidskrifter som skall finnas tillgängliga. Personalen vid biblioteket har som princip att köpa in alla böcker som efterfrågas och minst ett exemplar av tidskriften för utvärdering. Om det från elevhåll kommer förslag om tidskrifter som personalen anser står i strid med skolans värdegrund har man en diskussion med eleven runt detta. Exempelvis prenumererar skolan inte på tidskrifter som man anser ger ett ensidigt genusperspektiv och cementerar befintliga könsrollsmönster. Bibliotekarien erbjuder lärare i hela skolan "bokprat" där hon presenterar böcker för eleverna. Syftet med "bokpratet" är att genom att väcka elevernas intresse få dem att läsa en bok. "Bokpraten" har ett tema som på något sätt är knutet till undervisningen och tar ca 40 minuter. Vid inspektörernas besök förberedde bibliotekarien sig inför sitt 99:e "bokprat" för läsåret på temat relationer gärna med ett genusperspektiv. De elever och lärare som inspektörerna intervjuar är mycket nöjda med "bokpratet" och menar att de starkt bidragit till att få fler elever att läsa mer litteratur. "Bokpratet" har även utvärderats vid en uppsats på Högskolan i Gävle. Laborationssalarna vid Polhemsskolan är mycket väl utrustade och eleverna upplever sig ha god tillgång till datorer och annan IT-utrustning.

Inspektörerna bedömer att eleverna Polhemsskolan har tillgång till de materiella resurser som krävs för en tidsenlig utbildning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Polhemsskolan har resurser för att bedriva undervisning enligt läroplan och författningar.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av mycket god kvalitet.

Ingenting anmärkningsvärt har framkommit vid inspektionen om skolans resultat. Polhemsskolans arbete med elevinflytande ger oftast eleverna förutsättningar att ha inflytande över och ta ansvar för sitt lärande. Genomförandet av klassråd och skolkonferens sker enligt de föreskrifter som återfinns i författningarna och skolan har utarbetade rutiner för information till eleverna vid start av ny kurs och program mål. Polhemsskolan är på god väg att utveckla hållbara rutiner och strukturer för att skapa förutsättningar för att verksamheten som helhet

kan inriktas för att nå de riksgiltiga målen. Dessutom har skolan ett väl genomtänkt arbete med att planera elevens studier och göra kursmål tydliga för eleven. Undervisningen vid Polhemsskolan lever upp till de kvaliteter som finns beskrivna i läroplan och kursplaner och eleverna får det stöd de har rätt till. Elever och föräldrar får en god återkoppling av elevernas kunskapsutveckling. Skolan arbetar aktivt med att utnyttja sitt friutrymme att planera och organisera undervisningen för att eleven skall nå målen för undervisningen. Rektor vid Polhemsskolan uppfyller författningarnas krav på utbildning och erfarenhet samt är förtrogen med arbetet i skolan och utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Skolans rektor och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av och säkerställa resultat hos eleverna av skolans arbete med normer och värden.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Formerna för elevernas inflytande på undervisningen bör utvecklas, så att alla elever – oberoende av lärare – utövar en reell påverkan på skolsituationen.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Den individuella studieplanen bör användas som underlag vid utvecklingssamtalet för samtliga elever.
- Rektor bör redovisa att den undervisning eleverna som genomför sin APU får motsvarar de planerade kursmomenten.
- Skolan bör utveckla sin kvalitetssäkring av bedömning och betygsättning.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsredovisning bör tydliggöra vilka nationella mål man mätt måluppfyllelse mot. Dessutom bör man tydligare koppla åtgärderna mot ökad måluppfyllelse.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Rektor ingår inte som ordinarie ledamot av elevvårdskonferensen (4 kap. 1 § gymnasieförordningen).

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

- En del av de lokala kurser som skolan erbjuder svarar mot sådana behov som kan tillgodoses genom en nationellt fastställd kursplan (2 kap. 14 § gymnasieförordningen). Vissa kursplaner för lokala kurser svarar inte mot kraven på hur de skall vara utformade, såsom att de skall ge utrymme för läraren och eleverna att själva planera undervisningen (1 kap. 6 § gymnasieförordningen).

Datum

Ort

2005-12-21

Stockholm

Malin Winbladh

Monica Norberg